

Mali: Sikkerhetssituasjon

- To statskupp på ni måneder
- Mali er politisk og økonomisk isolert
- Konfliktaktører
- Det generelle voldsbildet
- Hvem står bak volden?
- Konflikt dynamikk i de ulike regionene

Innledning

Mali har vært i en politisk, sikkerhetsmessig og humanitær krise siden 2012. En rekke irregulære væpnede grupper sloss om hegemoni og kontroll over områder, hovedsakelig i Sentral- og Nord-Mali. Volden, som opprinnelig hovedsakelig fant sted i nord, sprer seg stadig lenger sør mot hovedstaden Bamako. Fredsavtalen fra 2015¹ har vist seg vanskelig å gjennomføre, og partene bruker vold for å løse konflikter. Videre har politisk ustabilitet og militærkupp ført til samarbeidsproblemer med Malis internasjonale partnere. I 2021 trakk Malis viktigste samarbeidspartner, Frankrike, sine militære styrker ut av landet, og har etterlatt seg et betydelig sikkerhetsvakuum. Krisen i Mali er sammensatt, med svak statsstruktur, kulturelle og etniske motsetninger og økonomiske utfordringer. I mange områder i Mali har det utviklet seg en voldsspiral der angrep avler nye angrep, og der konfliktlinjer overlapper og forsterker hverandre.

Responsen gir en kort beskrivelse av hovedtrekkene i sikkerhetssituasjonen i Mali, hovedsakelig bygget på tall fra FNs fredsbevarende operasjon i Mali (MINUSMA)². Den gir også kort informasjon om de viktigste konfliktaktørene, og de viktigste konfliktaksene. For bakgrunnsinformasjon om Mali viser vi til Landinfo 2016a, mens Landinfo 2016b gir informasjon om tidligere faser av konflikten.

¹ Den såkalte Alger-avtalen fra 2015 ble undertegnet av den maliske staten og ulike væpnede tuareg-grupper, samlet i Coordination des Mouvements de l'Azawad (CMA), og myndighetsløse militser.

² MINUSMA: Mission multidimensionnelle intégrée des Nations Unies pour la stabilisation au Mali (FNs stabiliseringsoperasjon i Mali).

To statskupp på ni måneder

Den politiske situasjonen i Mali er ustabil etter to militærkupp på ni måneder i 2020–2021. Det første kuppet fant sted 18. august 2020. Deler av militæret grep makten gjennom et mytteri, ledet av oberst Assimi Goïta. Kuppet kom etter flere måneder med protester mot daværende president Keita, og folkelig misnøye over at hans regjering ikke hadde klart å bekjempe de væpnede gruppene. President Keita ble tvunget til å gå av, og mytteristene, som kalte seg Comité National Pour le Salut du Peuple (CNSP), tok over makten og erklærte militært overgangsstyre.

Som følge av et sterkt internasjonalt press og trusler om sanksjoner, overga juntaen makten til en sivil overgangsregjering ledet av president Bah N'Daw og statsminister Moustapha Ouane. 24. mai 2021 fant det sted et nytt kupp, ofte omtalt som et «kupp i kuppet». Den utløsende årsaken var en omrokering i regjeringen, hvor to av kupplerne fra august 2020 ble forsøkt byttet ut. Dette ble tolket som et forsøk på å svekke juntaens makt til fordel for de sivile. Dette fikk Goïta til å ta regjeringsmakten på ny gjennom nok et kupp for å sikre militærjuntaens maktinteresser. Overgangen til sivilt styre og gjennomføring av valg ble satt til 2022, og deretter flyttet til 2026. Etter press fra ECOWAS³ ble overgangsperioden satt tilbake til 2024 (ICG 2021b; Risemberg 2022).

Mali er politisk og økonomisk isolert

Etter to militærkupp på ni måneder er Mali i stadig større grad politisk og økonomisk isolert fra det internasjonale samfunnet. Tidligere partnere, som Frankrike og EU, har trukket sine styrker ut av landet på grunn av samarbeidsproblemer med militærjuntaen.

Etter at militærjuntaen annonserte at de utvidet overgangsstyret til 2026, innførte ECOWAS økonomiske og diplomatiske sanksjoner mot Mali i januar 2022. Alle medlemsstatene kalte hjem sine ambassadører, og alle økonomiske og finansielle transaksjoner mellom Mali og medlemslandene ble stoppet, med unntak av mat, medisiner og lignende. Som tilsvarende stengte Mali sine grenser på land og all trafikk fra ECOWAS-land. Etter at overgangsmyndighetene forpliktet seg til å avholde valg innen 2024, opphevet ECOWAS de økonomiske sanksjonene i juli 2022 (Risemberg 2022; UN Security Council 2022a).

17. februar 2022 erklærte Frankrike, Malis historiske allierte, at den fransklede Opération Barkhane ville trekke seg ut av Mali innen seks måneder. Forholdet mellom Frankrike og militærjuntaen ble spent da juntaen utsatte overgangen til sivilt styre, og forverret seg ytterligere da Mali inngikk en avtale med russiske Wagner Group. Den 15. august 2022 erklærte Frankrike at tilbaketrekningen var gjennomført (Le Monde 2022). Frankrikes tilbaketrekning skaper et stort

³ Economic Community of West African States.

sikkerhetsvakuum i Mali, ettersom Frankrike har vært selve pilaren i det militære engasjementet, ikke bare i Mali, men i hele Sahel (NUPI 2022, s. 9).

Den europeiske innsatsstyrken Takuba, under fransk kommando, som samarbeidet med G5-Sahel (Mali, Burkina Faso, Tsjad, Mauritania og Niger) og maliske styrker, avsluttet sitt oppdrag i Mali 30. juni 2022 (France 24 2022). Tre av statene i G5-Sahel (Mali, Burkina Faso og Tsjad) styres av ledere som har kommet til makten gjennom kupp, og denne styringssvakheten paralyserer G5s operasjoner. I mai 2022 annonserte Mali at de trekker seg fra alle instanser i G5, inkludert G5-landenes felles militærstyrke (MINUSMA 2022b, s. 5).

MINUSMA, FNs fredsbevarende operasjon i Mali, ble opprettet i april 2013 gjennom resolusjon 2100 i Sikkerhetsrådet. Senere er mandatet fornyet og forlenget gjennom andre resolusjoner. MINUSMA er en stabiliseringsstyrke med et sammensatt og omfattende oppdrag. Styrken har blant annet i oppdrag å beskytte sivile, bidra til å reetablere statens autoritet og gjenoppbygge den statlige sikkerhetsstrukturen, samt å fremme og forsvare menneskerettighetene. Utplassert, samlet styrke var vel 18 000 personer, av dem 14 000 uniformerte, medio 2021 (Leraand 2022). Etter at franske og europeiske styrker trakk seg ut av Mali i 2022, har MINUSMA mindre militær og logistisk støtte for sine operasjoner. Styrken har ikke lenger fransk luftstøtte, etter at maliske overgangsmyndigheter avsto Frankrikes tilbud om dette (France 24 2022).

Som det kommer fram, samarbeider Mali ikke lenger med noen regionale eller internasjonale styrker, med unntak av MINUSMA. Mali står derfor i stadig større grad fram som isolert fra det internasjonale samfunnet, samtidig som regimet står overfor en betydelig trussel fra irregulære væpnede grupper i et land med et areal på 1 240 000 km², mer enn to ganger Frankrikes areal.

Konfliktaktører

Malis væpnede styrker

Malis væpnede styrker (Forces Armées Maliennes, FAMa) inkluderer hæren, gendarmeriet og politistyrken. Styrkenes størrelse er ikke kjent, men estimeres til å bestå av 15 000 til 26 000 personell. Styrken er dermed relativt liten, sett opp mot landets størrelse og den betydelige trusselen fra irregulære væpnede grupper. FAMa omtales som dysfunksjonell, dårlig strukturert og utstyrt, og dermed ineffektive i møte med den betydelige sikkerhetstrusselen fra ulike væpnede grupper. I 2013 uttalte en offiser fra EU-styrken at:

This army has to be completely restructured. Today it acts more as a somewhat disparate set of elements put together on request and on an

emergency basis in order to cope with a tough combat situation. It is not an army as such (Marsh & Rolandsen 2021).

Væpnede jihadistgrupper

Det er flere væpnede jihadistgrupper til stede i Mali. Benjaminsen og Ba (2021) påpeker at allianser mellom utallige grupper dannes og oppløses i et forrykende tempo, under nye navn og forkortelser. Det er derfor ifølge Benjaminsen og Ba vanskelig å gi en uttømmende beskrivelse av de væpnede jihadistgruppene som står seg over tid. De to dominerende gruppene i dag er JNIM og ISGS, som presenteres kort i det følgende.

JNIM (Jama'a Nusrat al-Islam wal-Muslimin, Gruppe til støtte for islam og muslimer) ble etablert i 2017 og er en koalisjon av fire væpnede jihadistgrupper, Ansar Dine, Katiba al-Furqan, Katiba Macina og al-Mourabitoun. Gruppene har sverget troskap til al-Qaida. Ansar Dine har sin hovedtilknytning i Kidal, Katiba Macina i Mopti og Ségou, al-Furqan i Timbuktu og al-Mourabitoun i Timbuktu og Gao (ICG 2021c). JNIM er den største jihadistgruppen i Sahel, og kontrollerer i dag betydelige territorier, særlig i Nord- og Sentral-Mali. JNIM har konsolidert seg i disse områdene, og har ekspandert inn i nabolandene Niger og Burkina Faso, og gjennomført angrep i Elfenbenskysten og Benin. Koalisjonen ledes av Iyad Ag Ghaly, en tidligere tuareg-kriger som har blitt jihadist. Under hans ledelse har de ulike gruppene (katiba) forbedret koordinasjon og kommunikasjon mellom seg, og dermed blitt mer slagkraftig. JNIM har to uttalte mål: at utenlandske styrker trekker seg ut av Mali (og potensielt fra Sahel) og etablering av et islamsk styre. JNIMs strategi for å nå disse målene er å spre seg over et størst mulig geografisk område, vinne folkelig støtte og slite ut hæren og sikkerhetsstyrkene gjennom stadige angrep, hovedsakelig gjennom geriljakrigføring i kombinasjon med ordinær militærtaktikk der det er mulig (ICG 2021c, s. 3-6).

ISGS (Islamic State in the Greater Sahara) er en operasjonelt uavhengig undergruppe av Islamic State West Africa Province (ISWAP). Gruppen ble etablert i 2015, og kan bli sporet tilbake til nå avdøde al-Mourabitoun-leder al-Sahrawis troskapsløfte til Islamske staten i 2015. Gruppen opererer fra Liptako-Gourma, det vil si grenseområdene mellom Mali, Niger og Burkina Faso. Gruppen er hovedsakelig til stede i Ménaka og Gao i Nord-Mali. Mellom 2018 og 2020 hadde ISGS stor fremgang og organiserte flere storskalaangrep på militære mål, hvor mer enn 500 maliske og internasjonale soldater mistet livet. I 2020 var det estimert at de hadde et sted mellom 200 og 300 krigere fra ulike etniske grupper, mange av dem fulani (peul) og tuareger. ISGS ble satt tilbake etter at lederen al-Sahrawi mistet livet i et fransk droneangrep i 2021, men bygger seg nå opp under ny ledelse (ICG 2021a; EASO 2020).

Mens væpnede jihadistgrupper i Sahel tidligere samarbeidet og inngikk territorielle avtaler med hverandre på tvers av skillelinja mellom al-Qaida-orienterte og IS-orienterte, det som ofte omtales som «the Sahelian exception», kjemper gruppene nå mot hverandre, noe som skaper en økning i voldshendelser.

Mellom 2019 og 2021 fant det sted minst 125 kamper mellom JNIM og ISGS, og minst 731 krigere skal ha blitt drept i kampene (Nsaibia 2021).

Lokale milits- og selvforsvarsgrupper i Sentral-Mali

Det finnes en rekke lokale, etnisk baserte militser og selvforsvarsgrupper i Mali, hovedsakelig i Sentral-Mali og særlig i Mopti-regionen. Maliske myndigheter er lite til stede i dette området, og konflikter har historisk blitt løst gjennom tradisjonelle konfliktløsningsmekanismer. En slik konflikt er mellom bofaste dogoner og pastoralist-fulanier i Sentral-Mali. Konflikten har lange historiske røtter, og dreier seg blant annet om fordeling av vann- og beiteressurser mellom jordbrukere og pastoralister. Disse konfliktene har imidlertid blitt forsterket og mer alvorlige etter den politiske og sikkerhetsmessige krisen fra 2012. Mange fulanier, som har følt seg marginalisert, utsatt for trusler fra andre etniske grupper og som opplever seg som de primære ofrene for myndighetenes antiterroroperasjoner i området, har etablert selvforsvarsgrupper for å forsvare sine interesser. Mange fulanier har også sluttet seg til væpnede jihadistgrupper, og dermed forsterket sin relative posisjon i de lokale konfliktdynamikkene.

Som en del av sin sikkerhetsstrategi mot ulike væpnede grupper i Sentral-Mali, har maliske myndigheter trent og bevæpnet dogon-grupper, som har organisert seg i ulike selvforsvarsgrupper for å forsvare seg mot det de oppfatter som trusler fra fulaniene. Dana Ambassagou er en paraplyorganisasjon av flere dogon-grupper, bestående av tradisjonelle jegere (donso), med hovedsete i Bandiagara-klippene i Mopti-regionen. Dana Ambassagou består av mange delvis uavhengige selvforsvarsgrupper, og hver gruppes militære kapasitet og slagkraft varierer (Nsaibia 2022).

Tilstedeværelsen av fulani-baserte selvforsvarsgrupper, dogon-baserte selvforsvarsgrupper og væpnede jihadistgrupper har gitt næring til en voldsspiral med angrep og motangrep. En rekke massakre fulgt av hevnmassakre har funnet sted i området det siste tiåret, med hundrevis av drepte. Den mest alvorlige hendelsen de siste årene er massakren i Ogossagou i mars 2019, hvor en dogon-gruppe drepte 175 fulanier, hvorav halvparten var barn. I februar 2020 kom det et nytt angrep, denne gangen med 31 drepte. Slike angrep er forholdsvis vanlige, men akkurat dette hadde et oppsiktsvekkende høyt antall drepte sivile (Benjaminsen & Ba 2021)⁴.

Tuareg-grupper: MSA og GATIA i Nord-Mali

Konflikten som oppsto i Nord-Mali i 2012 hadde sitt bakteppe i de mange tuareg-opprørene i området (1963, 1990, 2006 og 2012). Bakgrunnen for disse opprørene har vært tuaregenes motvilje mot å innlemmes i den maliske staten, men også interne maktkamper mellom tuareg-stammene Ifoghas og Imghad. Sentralmyndighetene har helt siden Malis uavhengighet i 1960 hatt liten

⁴ For mer informasjon om bakgrunnen for og dynamikken i det som omtales som fulani-dogon-konflikten i Mali, se Benjaminsen og Ba (2021).

tilstedeværelse og kontroll i Nord-Mali, og har langt på vei styrt områdene gjennom stedfortrederallianser med ulike tuareg-grupper.

I dag finnes det flere irregulære væpnede grupper i Nord-Mali. De viktigste aktørene i dag er gruppene MSA og GATIA⁵.

MSA (Mouvement pour le Salut de l’Azawad) ble etablert i 2011, som et resultat av splittelser og sammenslåing av ulike tuareg-grupper, for å forsvare interessene til tuareger i Gao og Ménaka, særlig tuareg-stammene Daoussak og Chamanamas. Etter hvert splittet MSA i en daoussak-fraksjon (MSA-D) og en chamanamas-fraksjon (MSA-C).

Groupe d’Autodéfence Touareg Imghad et Alliés (GATIA) ble etablert i 2014. Gruppen ledes av tidligere oberstløytnant i den maliske hæren og den tradisjonelle lederen av Imghad-stammen, Elhajji Ag Gamou (Clingendael 2019, s. 93).

Både MSA og GATIA er lojale til maliske sentralmyndigheter og er viktige aktører i bekjempelsen av væpnede jihadistgrupper i Nord-Mali.

Wagner-gruppen

Som tidligere nevnt har Frankrike og andre internasjonale aktørers tilbaketrekning ført til et betydelig sikkerhetsvakuum i Mali. I 2021 inngikk overgangsmyndighetene i Mali en avtale med russiske Wagner Group om kjøp av militære tjenester (Parens 2022). Wagner-gruppen har inngått en kontrakt med maliske overgangsmyndigheter om støtte til «training, close protection and counterterrorism operations» i samarbeid med regulære maliske styrker, samt «donasjon» av angrepshelikoptre, våpen og ammunisjon i henhold til en forsvarsavtale mellom Mali og Russland (Parens 2022, s. 9). Wagner-gruppens tjenester skal betales med inntekter fra gruvedrift.

Det skal oppholde seg rundt 1200 russiske leiesoldater i Mali. Disse skal ifølge HRW (2022) være direkte involvert i antiterroroperasjoner i Sentral-Mali, herunder i byer som Sofara, Ségou, Mopti og Diabaly. Wagner-gruppen skal ha vært involvert i angrep på sivile, blant annet i forbindelse med en militær-operasjon i samarbeid med maliske regjeringsstyrker i byen Moura (Djenné) i mars 2022, hvor 300 sivile skal ha blitt drept. Ifølge maliske myndigheter skal de drepte ha vært terrorister, og operasjonen skal ha blitt gjennomført etter etterretningsinformasjon om at flere terrorceller/bataljoner (katiba) skal ha planlagt et møte i Moura. Moura skal ha vært under kontroll av jihadistgrupper med bånd til AQIM (HRW 2022).

⁵ Se for eksempel Clingendael 2019 for mer detaljert informasjon om de ulike gruppene som er til stede i Nord-Mali.

Det generelle voldsbildet

Det ligger til MINUSMA's mandat å overvåke og rapportere om sikkerhetsforhold og menneskerettigheter i Mali. MINUSMA utgir en rapport om menneskerettssituasjonen hver tredje måned, hvor den aktuelle situasjonen sammenlignes med forrige tremånedersperiode. Voldsutbredelsen og menneskerettighetssituasjonen i Mali er derfor forholdsvis godt dokumentert over tid.

I perioden april – juni 2022 registrerte MINUSMA (2022b) til sammen 682 sikkerhetshendelser.⁶ Hendelsene er geografisk fordelt som følger:

Tabell 1: Geografisk fordeling av sikkerhetshendelser (1. april – 30. juni 2022). Kilde: MINUSMA (2022b).

Region	Sikkerhetshendelser
Sentral-Mali	310
Gao	151
Ménaka	75
Timbuktu	73

Som det går fram av tabellen, er de mest voldsutsatte områdene Sentral-Mali (Mopti, Ségou) og Nord-Mali (Gao, Ménaka og Timbuktu). Det er i disse områdene de væpnede jihadistgruppene er sterkest etablert.

Tabell 2: Sivile ofre (2022). Kilde: MINUSMA (2022c).

	Jan-mars 2022	April-juni 2022	Juli- sept. 2022
Sivile drept	543	317	243
Sivile bortført	107	77	55
Sivile skadd	107	73	77

⁶ MINUSMA (2022b) oppgir ikke den geografiske fordelingen av antall sivilt drept. Med bakgrunn i de tall og tendenser som beskrives i kildematerialet, er det grunn til å tro at de fleste sivile konfliktrelaterte dødsfall finner sted i Sentral-Mali (Mopti, Ségou). Rapporten fra perioden juli-september 2022 inneholder ikke tall på totalt antall sikkerhetshendelser.

Som det går fram av tabellen, har antall drepte sivile gått ned med over 50 % mellom januar – mars 2022 og juli – september 2022. En mulig forklaring på dette er maliske styrkers manglende kapasitet til å gjennomføre antiterroroperasjoner etter at de franske og europeiske styrker trakk seg ut av Mali. Sivile tap skjer typisk i forbindelse med slike operasjoner, eller som hevnaksjoner mot antatte medhjelpere etter at operasjonene har funnet sted.

Hvem står bak volden?

Tabell 3: Aktører ansvarlige for sivile dødsfall 2022 (MINUSMA 2022a,b,c).

	Jan-mars 2022	April-juni 2022	Juli-sept. 2022
JNIM, ISGS og andre jihadist-grupper	284	200	136
Militser / selvforsvarsgrupper	6	16	6
Grupper som underskrev fredsavtalen i 2015	4	5	11
Maliske sikkerhetsstyrker	249	96	90

Som det går fram av tabellen, er det hovedsakelig de væpnede jihadistgruppene og maliske sikkerhetsstyrker som står bak de sivile dødsfallene.

I det følgende går vi noe mer i detalj om konfliktdynamikk i de ulike regionene.

Sentral-Mali

Sikkerhetssituasjonen i Sentral-Mali (Ségou, Mopti) ble brått forverret i 2015 – 2016, da væpnede jihadistgrupper fikk fotfeste i området. I dag regnes Sentral-Mali som episeneteret for konflikten i Mali. Som det fremgår av tallene fra MINUSMA over, er Sentral-Mali landets mest voldsutsatte område.

I desember 2021 kartla ICG (2021b) maktforholdene og tilstedeværelsen til den væpnede jihadistgruppen JNIM, den dominerende jihadistgruppen i denne delen av landet, i de ulike delene av Sentral-Mali. ICG delte området inn i fire kategorier:

1. Områder hvor JNIM har en sterk innflytelse og kontrollerer enten hele eller de fleste områder utenom større byer.

2. Områder hvor JNIM kontrollerer lommer, men hvor deres tilstedeværelse utfordres av maliske sikkerhetsstyrker eller andre ikke-statlige grupper.
3. Områder hvor JNIM utfører regelmessige angrep, men hvor de ikke er i stand til å befeste en fysisk tilstedeværelse.
4. Ingen aktivitet.

Tabell 4: JNIMs tilstedeværelse i Sentral-Mali (basert på ICG 2021c). Rød: Sterk tilstedeværelse. Oransje: Bestridt tilstedeværelse. Gul: Marginal aktivitet. Grå: Ingen aktivitet.

Region: Mopti	Region: Ségou
Bandiagara	Bla
Bankass	Barouéli
Djenné	Macina
Douentza	Niono
Mopti	San
Tenenkou	Ségou
Youwaro	Tominian

Som det fremgår av oversikten, har JNIM et sterkt fotfeste i de fleste områder i Sentral-Mali, og hegemonisk kontroll i to områder (Tenenkou og Youwaro). Ifølge ICG (2021b, s. 10) fokuserer myndighetene på å holde byer, og har mindre kontroll utenfor urbane områder. Sikkerhetsstyrkene gjennomfører såkalte sweeps i rurale områder, men har ikke kapasitet til å få full kontroll og befeste tilstedeværelse og kontroll over tid. Ingen av partene er militært sterke nok til å vinne konflikten med militære midler, og ifølge ICG (2021b) har konflikten utviklet seg til en utmattelseskrig.

Voldsnivået er særlig høyt i perioder hvor sikkerhetsstyrkene utfører antiterroroperasjoner i et område. Sikkerhetsstyrkenes mål er de væpnede jihadistgruppene, hvor mange fulanier er aktive, eller tillegges sympati og støtte til gruppene. De væpnede jihadistgruppene angriper i sin tur dogoner, som de mistenker for å samarbeide og dele informasjon med maliske sikkerhetsstyrker og deres allierte. Dogonene angriper deretter fulaniene, som slås i hartkorn med de væpnede jihadistgruppene. Dermed utvikler angrep og motangrep seg til voldssykluser, i noen tilfeller med mange drepte, som hevndrapet på tre landsbyer

(Diallassagou, Dianweli og Dessagou) i Bankass i juni 2022, hvor Katiba Macina (JNIM) drepte 130 sivile etter påstått samarbeid med sikkerhetsstyrkene (UN Security Council 2022b, s. 6). Slike hevnsykluser skjer særlig i områder hvor de etniske gruppene allerede er i konflikt om tilgang til naturressurser som vann og beitemark eller andre forhold.

I tillegg til de væpnede jihadistgruppene kjemper en rekke andre væpnede grupper, militser, selvforsvarsgrupper og kriminelle bander med ulike agendaer, myndighetene og hverandre, i en lang rekke av ulike lokale konflikter med ulike bakenforliggende årsaker og dynamikker. Konfliktbildet er derfor fragmentert og uoversiktlig.

Foruten sikkerhetsstyrkene, er staten så godt som fraværende i disse områdene. Per august 2022 var kun 26 % av statens representanter (prefekt, underprefekt og lignende funksjoner) til stede i Ségou og Mopti (UN Security Council 2022b, s. 4). Politi- og rettsvesen er heller ikke fungerende, og tradisjonelle konfliktløsningsmekanismer er svekket som følge av den væpnede konflikten.

Nord-Mali

Nord-Mali (Gao, Kidal, Ménaka, Timbuktu og Taoudénit) er et enormt ørkenlandskap med svært spredt bebyggelse. Nord-Mali utgjør over halvparten av Malis samlede areal, men kun 10-15 % av befolkningen. Det er derfor svært krevende for myndighetene å ha kontroll over de enorme landområdene. De dominerende folkegruppene i området er tuareger (tamacheq), som er delt inn i ulike klaner, og songhay.

Konflikten i Mali i 2012 hadde sitt utspring i Nord-Mali, da den tuareg-baserte opprørsgruppen Mouvement National pour la Libération de l'Azawad (MNLA) tvang den dårlig utstyrte og demotiverte maliske hæren til retrett og fikk kontroll på de viktigste byene i Nord-Mali. Etter hvert sluttet al-Qaida-lojale jihadistgrupper seg til opprøret, og MNLA ble gradvis skjøvet ut over sidelinja (se Landinfo 2016b for en mer detaljert beskrivelse av utviklingen).

Mange konfliktaktører er til stede i dette området i dag. ISGS er den dominerende væpnede jihadistgruppen i Nord-Mali, men også JNIM-lojale grupper er til stede. I tillegg finnes det flere væpnede tuareg-grupper, som er knyttet til MSA og GATIA. Ifølge FNs sikkerhetsråd (UN Security Council 2022b, s. 7) står ISGS bak de fleste voldshendelsene i Nord-Mali. Trefninger mellom konkurrerende, væpnede jihadistgrupper (JNIM og ISGS), og mellom væpnede jihadistgrupper og grupper knyttet til MSA-GATIA i befolkede områder, har ført til tap av sivile liv og internt fordrevne (UN Security Council 2022b, s. 7).

ISGS, og i mindre grad JNIM, kontrollerer eller har betydelig innflytelse i flere kretser (*cercles*) i Nord-Mali, særlig i Ménaka, Gao og Timbuktu. I Kidal har ulike tuareg-baserte grupper, samlet i Coordination des Mouvement de l'Azawad

(CMA) betydelig innflytelse, og har ifølge MINUSMA (2022b, s. 10) hovedansvaret for opprettholdelsen av sikkerhet i området.

Siden mars 2022 har ISGS angrepet flere titalls landsbyer og beboelser og drept sivile i regionene Gao og Ménaka. Bølgen av angrep fra ISGS skal ha startet som følge av en trefning mellom ISGS og MSA i mars 2022. Deretter skal ISGS ha begynt å målrettet angripe personer fra tuareg-klanen Daoussak. Ifølge HRW (2022) har angrepene vært koordinerte. Krigerne skal ha omringet hele landsbyer, skutt vilt rundt seg, plyndret og ødelagt eiendom, og deretter fortsatt til neste landsby. Myndighetslojale grupper skal deretter ha utført hevnangrep på personer som antas å støtte jihadistgruppene.

Angrepsbølgen faller tidsmessig sammen med Frankrikes militære tilbaketrekning fra området. Den maliske hæren og MINUSMA har styrker i området, men patruljerer kun i og i nærheten av byer og har, ifølge HRW, begrenset evne til å beskytte sivilbefolkningen i området.

Tabell 5: JNIMs tilstedeværelse i Nord-Mali (basert på ICG 2021c). Rød: Sterk tilstedeværelse. Oransje: Bestridt tilstedeværelse. Gul: Marginal aktivitet. Grå: Ingen aktivitet.⁷

Timbuktu ⁸	Gao	Kidal	Ménaka
Diré	Ansongo	Adeibara	Andérambougane
Goundam	Bourem	Kidal	Inékar
Ghourma-Rharous	Gao	Tessalit	Tidermène
Niafunké		Tin-Essako	Ménaka ⁹
Timbuktu			

Sør-Mali

Områdene vest og sør for hovedstaden Bamako (mot grensen til Senegal, Guinea og Elfenbenskysten) er det mest folkerike og økonomisk viktigste området i Mali.

Voldsnivået i Sør-Mali (Koulikoro, Koutiala og Sikasso sør for Bamako, samt Kayes i vest) har vært betydelig lavere enn de mest voldsutsatte områdene i Nord-

⁷ Oversikten inkluderer ikke ISGS' tilstedeværelse. ISGS er særlig etablert i Ménaka og Gao.

⁸ Deler av Timbuktu er fra 2012 en egen region ved navn Taoudénit, men dette fremkommer ikke på kartet til ICG.

⁹ Ménaka-kretsen er klassifisert som gul i ICG 2021c, men vil antagelig i dag ha endret kategori til rød, etter at voldsnivået er hevet betydelig siste år.

og Sentral-Mali gjennom konfliktperioden (Africa Center for Strategic Studies 2022). Imidlertid er det en tydelig tendens at volden sprer seg sørover og at de væpnede jihadistgruppene, hovedsakelig JNIM, har etablert en korridor sørover, hvor de har et relativt godt handlingsrom ettersom maliske myndigheter er lite til stede og disse gruppene allerede er godt etablert i grenseområdet mot Burkina Faso.

I forbindelse med angrepet på den maliske hærens hovedkvarter i Kati (Koulikoro), rundt 10 km fra Bamako (se under), har JNIM gjennomført flere angrep i Sør-Mali. 14. juli 2022 angrep en væpnet gruppe en sikkerhetspost i Dioïla (Koulikoro), rundt 55 km fra Bamako, hvor tre sivile ble drept. 22. august angrep en væpnet gruppe en helsestasjon i Kignan (Sikasso) (MINUSMA 2022c). Det er grunn til å tro at angrepene ble gjennomført av JNIM, som har tatt på seg ansvaret for flere av angrepene.

Selv om det er snakk om sporadiske angrep, og at voldsnivået i denne delen av Mali over tid ikke kan sammenlignes med Sentral- og Nord-Mali, er det tydelig at væpnede grupper, trolig Katiba Macina (JNIM), gradvis får fotfeste i området. Ifølge lokale nyhetskilder (Sylla 2022) skal gruppene ha begynt å rekruttere i moskeene i området.

Bamako

Voldsnivået i Bamako har gjennom hele konfliktperioden fra 2012 til nå vært betydelig lavere enn de mest voldsrammede regionene i Nord- og Sentral-Mali. I Bamako har statlige myndigheter kontroll, og flere internasjonale aktører er til stede. Ifølge ACLED (u.å.) har det ikke vært konfliktrelaterte dødsfall siste år (september 2021 til september 2022) i Bamako.

Imidlertid er det hendelser den siste tiden som viser at volden stadig rykker nærmere Bamako. I perioden juni – august 2022 sto Katiba Macina (JNIM) bak ni angrep i områder som ligger mindre enn 150 kilometer fra Bamako (Africa Center for Strategic Studies 2022). Det mest omfattende angrepet skjedde i juli 2022 i militærleiren Kati, hovedkommandoen til de maliske styrkene og sete for overgangspresidenten, 10 kilometer utenfor Bamako, hvor 13 soldater og én sivil ble drept. Angrepet har en stor strategisk og symbolsk verdi, og er et tydelig signal fra JNIM om at de kan angripe når som helst og hvor som helst, også i hjertet av det maliske maktapparatet (Desorgues 2022).

Angrepene viser også at maliske styrker har begrenset kapasitet til å stanse de væpnede gruppenes framrykning sørover, særlig fordi flere internasjonale samarbeidspartnere, herunder Frankrike, har trukket seg ut av Mali på grunn av samarbeidsproblemer med den militært styrte overgangsregjeringen (Africa Center for Strategic Studies 2022).

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

- ACLED (u.å.). *Dashboard*. [s.l.]: ACLED. Tilgjengelig fra <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard> [lastet ned 7. desember 2022]
- Africa Center for Strategic Studies (2022, 29. august). *Mali's Militant Islamist Insurgency at Bamako's Doorstep*. Washington, DC: Africa Center for Strategic Studies. Tilgjengelig fra <https://africacenter.org/spotlight/mali-militant-islamist-insurgency-bamako-doorstep/> [lastet ned 28. november 2022]
- Benjaminsen, Tor A. & Ba, Boubacar (2021, 13. mai). Fulani-Dogon Killings in Mali: Farmer-Herder Conflicts as Insurgency and Counterinsurgency. *African Security*, 14(1), s. 4-26. Available at <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19392206.2021.1925035>
- Clingendael (2019, september). *The Status Quo Defied. The legitimacy of traditional authorities in areas of limited statehood in Mali, Niger and Libya*. Haag: Clingendael. Tilgjengelig fra <https://www.clingendael.org/legitimacy-traditional-authorities-mali-niger-and-libya/> [lastet ned 28. november 2022]
- Desorgues, Pierre (2022, 28. juli). Au Mali les attaques se multiplient, Al-Qaïda fait monter la pression. *TV5 Monde*. Tilgjengelig fra <https://information.tv5monde.com/afrique/au-mali-les-attaques-se-multiplient-al-qaida-fait-monter-la-pression-466002> [lastet ned 28. november 2022]
- EASO, dvs. European Asylum Support Office (2020, 17. desember). *COI Query: Mali. Armed groups, Security situation, Internal displacement situation in Mopti Region between 1 June-30 November 2020*. Valletta: EASO. Tilgjengelig via https://www.ecoi.net/en/file/local/2042586/2020_12_COI_Q28_MALI_MOPTI_Actors_Security_Situation.pdf [lastet ned 6. desember 2022]
- France 24 (2022, 1. juli). EU's Takuba force quits junta-controlled Mali. *France 24*. Tilgjengelig fra <https://www.france24.com/en/africa/20220701-eu-s-takuba-force-quits-junta-controlled-mali> [lastet ned 28. november 2022]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2022, 27. oktober). *Mali: Coordinated Massacres by Islamist Armed Groups*. New York: HRW. Tilgjengelig via <https://reliefweb.int/report/mali/mali-coordinated-massacres-islamist-armed-groups> [lastet ned 10. november 2022]

- ICG, dvs. International Crisis Group (2021a, 19. oktober). *The Death of the Islamic State in Greater Sahara's Leader: An Opportunity for Dialogue?* Bamako/Dakar/Brussel: ICG. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/africa/sahel/la-mort-du-chef-de-letat-islamique-au-grand-sahara-une-occasion-de-dialogue> [lastet ned 6. desember 2022]
- ICG (2021b, 21. september). *Saving Momentum for Change in Mali's Transition*. Bamako/Dakar/Brussel: ICG. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/africa/sahel/mali/304-transition-au-mali-preserver-laspiration-au-changement> [lastet ned 28. november 2022]
- ICG (2021c, 10. desember). *Mali, enabling Dialogue with the Jihadist Coalition JNIM*. Bamako/Dakar/Brussel: ICG. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/africa/sahel/mali/306-mali-enabling-dialogue-jihadist-coalition-jnim> [lastet ned 28. november 2022]
- Landinfo (2016a, 14. oktober). *Mali: Levekår og migrasjon*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/03/Mali-Levek%C3%A5r-og-migrasjon-14102016.pdf> [lastet ned 28. november 2022]
- Landinfo (2016b, 3. oktober). *Mali: Sikkerhet og væpnede grupper*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/03/Mali-Sikkerhet-og-v%C3%A6pnede-grupper-03102016.pdf> [lastet ned 28. november 2022]
- Leraand, Dag (2022, 14. november). *MINUSMA*. Oslo: Store norske leksikon. Tilgjengelig fra <https://snl.no/MINUSMA> [lastet ned 28. november 2022]
- Marsh, Nicholas & Rolandsen, Øystein H. (2021). Fragmented We Fall: Security Sector Cohesion and the Impact of Foreign Security Force Assistance in Mali. *Journal of Intervention and Statebuilding* 15(5), 614-629. Tilgjengelig fra <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17502977.2021.1988226> [lastet ned 28. november 2022]
- MINUSMA (2022a, 30. mai). *Note trimestrielle sur les tendances des violations et atteintes aux droits de l'homme au Mali*. New York: MINUSMA. Tilgjengelig fra https://minusma.unmissions.org/sites/default/files/220530_notetrimestrielle_jan-mars2022_final.pdf [lastet ned 28. november 2022]
- MINUSMA (2022b, 31. august). *Note trimestrielle sur les tendances des violations et atteintes aux droits de l'homme au Mali*. New York: MINUSMA. Tilgjengelig fra https://minusma.unmissions.org/sites/default/files/note_trimestrielle_-avril_a_juin_2022_-_note_sur_les_tendances_des_violations_et_atteintes_aux_droits_de_lhomme_et_au_droit_international_humanitaire_au_mali.pdf [lastet ned 28. november 2022]
- MINUSMA (2022c, november). *Note trimestrielle sur les tendances des violations et atteintes aux droits de l'homme au Mali*. New York: MINUSMA. Tilgjengelig fra https://minusma.unmissions.org/sites/default/files/quarterly_note_july_-_september_2022_finalsrsg.pdf [lastet ned 28. november 2022]
- Le Monde (2022, 15. august). France completes military pullout from Mali. *Le Monde*. Tilgjengelig fra https://www.lemonde.fr/en/politics/article/2022/08/15/france-completes-military-pullout-from-mali_5993649_5.html [lastet ned 27. oktober 2022]
- Nsaibia, Héní (2022, 9. mai). *Actor Profile: Dan Na Ambassagou*. [s.l.] : ACLED. Tilgjengelig fra <https://acleddata.com/2022/05/09/actor-profile-dan-na-ambassagou/> [lastet ned 28. november 2022]
- Nsaibia, Héní (2021, 3. mars). *The Conflict Between Al-Qaeda and the Islamic State in the Sahel, A Year On*. Roma: Italian Institute for International Political Studies. Tilgjengelig fra <https://www.ispionline.it/en/pubblicazione/conflict-between-al-qaeda-and-islamic-state-sahel-year-29305> [lastet ned 28. november 2022]

- NUPI (2022). *Shifting from External Dependency: Remodeling the G5 Sahel Joint Force for the Future*. Oslo: NUPI. Tilgjengelig fra <https://www.nupi.no/en/publications/cristin-pub/shifting-from-external-dependency-remodelling-the-g5-sahel-joint-force-for-the-future> [lastet ned 7. november 2022]
- Parens, Raphael (2022, mars). *The Wagner Group's playbook in Africa: Mali*. Philadelphia: Foreign Policy Research Institute. Tilgjengelig fra <https://www.fpri.org/article/2022/03/the-wagner-groups-playbook-in-africa-mali/> [lastet ned 28. november 2022]
- Risemberg, Annie (2022, 4. juli). ECOWAS Lifts Sanctions Against Mali. VOA. Tilgjengelig fra <https://www.voanews.com/a/ecowas-lifts-sanctions-on-mali-burkina-faso-/6644141.html> [lastet ned 27. oktober 2022]
- Sylla, Mohamed (u.å.). Attaques terroristes, recrutements: Sikasso dans la mire des terroristes. *Afrik Infos-Mali*. Tilgjengelig fra <https://afrikinfos-mali.com/2022/08/22/attaques-terroristes-sikasso-dans-la-mire-des-terroristes/> [lastet ned 28. november 2022]
- UN Security Council (2022a, 30. mars). *Situation in Mali. Report of the Secretary-General*. New York: UN Security Council. Tilgjengelig fra <https://digitallibrary.un.org/record/3967393> [lastet ned 28. november 2022]
- UN Security Council (2022b, 3. oktober). *Situation in Mali. Report of the Secretary-General*. New York: UN Security Council. Tilgjengelig via <https://reliefweb.int/report/mali/situation-mali-report-secretary-general-s2022731> [lastet ned 28. november 2022]

© Landinfo 2022

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.